

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง

ปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชน
**Problems in the Use of Natural Resources Affecting Community
Way of Life and Culture**

โดย

สุทธิพงศ์ ปานเพชร

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

รายงานผลการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

2552

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จล่วงได้ด้วยดีเพราะได้รับการอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่ายที่ได้ให้คำปรึกษาอย่างเต็มที่ ผู้วิจัยคิดว่าไม่สามารถระบุได้ทั้งหมด แต่ท่านที่สำคัญที่ถือได้ว่ามีส่วนช่วยผลักดันให้งานวิจัยชิ้นนี้เกิดขึ้น ได้แก่ ดร.สรชัย พิศาลบุตร ที่ปรึกษาอธิการบดีฝ่ายวิจัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ดร.พงษ์ศักดิ์ วิทวัสสุติกุล ผู้อำนวยการส่วนวิจัยคณบดี สำนักอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ดร.สมร เกษสม ผศ.อัญชลี ทองแถม และ ดร.ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ที่ได้ช่วยวิเคราะห์งานวิจัยที่เป็นข้อบกพร่องเพื่อเติมเต็มข้อมูลได้อย่างดียิ่ง ที่ขาดไม่ได้คือ ชาวชุมชนบ้านแลง ชาวชุมชนบ้านแก่ง และชาวชุมชนบ้านตะพง ซึ่งเป็นทั้งผู้รู้ และปราชญ์ชุมชน ที่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนในทุก ๆ ด้าน

นอกจากนี้ขอขอบคุณ คุณบุษกร ปานสงวนพงษ์ พนักงานบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ที่ได้ให้ความช่วยเหลือทั้งเป็นผู้ช่วยงานวิจัยและอำนวยความสะดวกด้านติดต่อประสานงานกับกลุ่มชุมชน

สุทธิพงศ์ ปานเพชร
ธันวาคม ๒๕๕๒

(1)

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
บทคัดย่อ	ก-ข
Abstract	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	(1)
สารบัญภาพ	(4)
สารบัญตาราง	(5)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	5
1.3 สมมติฐาน	6
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	6
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	7
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 ความหมายของทรัพยากรธรรมชาติ	9
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาของทรัพยากรธรรมชาติ	10
2.3 แนวคิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ	15
2.4 หลักการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ	18
2.5 แนวคิดวิถีชีวิตชุมชน	21
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
2.7 กรอบแนวคิด	30

(2)

บทที่ 3	ระเบียบวิธีวิจัย	31
3.1	พื้นที่ที่ทำการวิจัย	31
3.2	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	32
3.3	วิธีดำเนินการวิจัย	32
3.4	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	33
3.5	การวิเคราะห์ข้อมูล	34
บทที่ 4	วิเคราะห์ข้อมูล	35
4.1	ชุมชนบ้านแลง	36
4.1.1	สภาพทั่วไปของชุมชนบ้านแลง	36
4.1.2	ปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนบ้านแลง	41
4.1.3	สรุปปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนบ้านแลง	53
4.2	ชุมชนบ้านแก่ง	55
4.2.1	สภาพทั่วไปของชุมชนบ้านแก่ง	55
4.2.2	ปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนบ้านแก่ง	56
4.2.3	สรุปปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีผลกระทบต่อ วิถีชีวิตชุมชนของชุมชนบ้านแก่ง	64
4.3	ชุมชนบ้านตะพง	65
4.3.1	สภาพทั่วไปของชุมชนบ้านตะพง	65
4.3.2	ปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนบ้านตะพง	66
4.3.3	สรุปปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนบ้านตะพง	77
4.4	สรุปปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชน	78
4.5	เปรียบเทียบปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีผลกระทบต่อ วิถีชีวิตชุมชน	80
4.6	เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีผล กระทบต่อวิถีชีวิตชุมชน	85

(3)

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	87
5.1 สรุปผลการวิจัย	87
5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	89
บรรณานุกรม	90
ประวัติผู้วิจัย	94

(4)

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
ภาพที่ 1	แผนที่ชุมชนบ้านแลง	36
ภาพที่ 2	อุโบสถวัดบ้านแลง	39
ภาพที่ 3	พระปรารักษ์วัดบ้านแลง	39
ภาพที่ 4	เจดีย์คู่วัดบ้านแลง	40
ภาพที่ 5	หอไตรกลางน้ำ สำหรับเก็บพระไตรปิฎกวัดบ้านแลง	40
ภาพที่ 6	สถานที่ประกอบพิธีกรรมการเทศกาล	43
ภาพที่ 7	ศาลเจ้าบุญแท้งกาบิ้ว	43
ภาพที่ 8	พื้นที่บริเวณเขายายดา (เขาคะเทาะว่า)	46
ภาพที่ 9	บริเวณพื้นที่เขายายชุม (แขนงหนึ่งของเขายายดาหรือ เขาคะเทาะว่า)	46
ภาพที่ 10	บริเวณพื้นที่เขาทำนุด	47
ภาพที่ 11	ป่าชุมชนบ้านแลง	49
ภาพที่ 12	อ่างเก็บน้ำเขาพระบาท ชุมชนบ้านแลง	49
ภาพที่ 13	ป่าชุมชนบ้านแลง	52
ภาพที่ 14	แผนที่ชุมชนบ้านแลง อำเภอมือง จังหวัดระยอง	55
ภาพที่ 15	เขายายชุม	56
ภาพที่ 16	บ่อกักเก็บน้ำของชาวบ้านในชุมชนบ้านแลง	62
ภาพที่ 17	แผนที่ชุมชนบ้านตะพง	65
ภาพที่ 18	ต้นมะม่วงอายุประมาณ 150 ปีอยู่ในพื้นที่ของขวัญ	67
ภาพที่ 19	สถานที่สำหรับการสนทนากลุ่มระหว่างชาวบ้านและผู้วิจัย และเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านรวมกลุ่มสนทนากันทุก ๆ วัน	67
ภาพที่ 20	บริเวณรอบนอกของโรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่ในกลางชุมชน บ้านตะพงและบ้านแลง	75

(5)

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ 1	ตารางเปรียบเทียบปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชนของ 3 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านแลง ชุมชนบ้านแก่ง และชุมชนบ้านตะพง	82-84